

ליקוטים נפלאים פרשת תולדות

ומכיון שרבקה היתה אחותו של לבן הרשע, היה מוכרח לצאת מהם גם בן רשע כעשיו.

ומפרש רבינו הקדוש שלכן מוזכר כאן בפסוק שרבקה היתה 'אחות לבן' כדי שנבין מדוע ילדה בן רשע.

וזה לשון קודשו: 'אומרו אחות לבן ללא צורך, ונוסף שכבר ידענו, אלא הטעם הוא, שבא ללמד זכות על רבקה בראותינו שילדה בן רשע מובהק, ותאמר איך מבטן ברוך יצא ארוך, לזה אמר כי זה הוא סיבה לדבר היותר 'אחות לבן הארמי' פירוש, הרמאי, בתוספת רשע על אביו, וכבר קדמו חכמינו זכרונם לברכה 'רוב הבנים דומים לאחי האם', לטעם הידוע, ולזה יצא עשו, וזולת זה צאצאיה צדיקים היו יוצאים ממנה, כי צדקת גמורה היתה. עד כאן לשון קודשו.

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא"

(כה, כא)

במדרש רבה "מפני מה היו אבותינו עקרות מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים". וי"ל בדרך הלצה, דהנה מדרך העולם שהבנים מבטלים אבותם מתלמוד תורה ותפילה במקריהם אשר לא טוב, ולכך אנו מבקשים שיתן לנו זרעא חייא וקיימא די לא יפסוק מפתגמי אורייתא, שנוכל להגות בתורה ובמצוות עכ"ז, שיהיו בריאים ושלמים כל הימים ולא יבטלו אותנו בדאגותיהם עליהם, כמו שכתוב [שמות, ה', י"ט] "לא

תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו", ר"ל, לא תגרעו מעבודתכם ע"י בניכם דבר יום ביומו. וזהו שהיו עקרות כדי שיוכלו להתפלל בדעה מיושבת, כי הקב"ה מתאוה לתפילתם של הצדיקים. (תפארת שלמה)

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו... ויעתר לו ה'"

(כה, כא)

לו ולא לה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. (רש"י)
יצחק שפל היה בעיני עצמו וסבור היה, כי בזכות עצמו אינו כדאי שתפילתו תתקבל לפני ה'

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד

את יצחק"

יצחק סבור היה תמיד שהוא אינו כלום, אלא "בן אברהם", תלה הכל רק בזכות אביו, ואברהם שוב היה חושב שלא עשה ולא פעל כלל בעבודת הבורא, ואין לו זכות מצד עצמו אלא זאת שהעמיד בן הגון "אברהם הוליד את יצחק". זה היה דרכם בקודש, שהם לא ראו עצמם כדאים בעיניהם, אלא או זכות אבותם בידם, או זכות בניהם.

(הרה"ק ר' יחיאל מאלכסנדר)

"ואחרי כן יצא אחיו וידו אחות בעקב עשו"

(כה, כו)

צ"ע למה תפס יעקב את עקב עשו לעכבו? הרי אחרי ששמעו את התשובה 'ורב יעבוד צעיר' הרי כל אחד רצה להיות אחרון? אלא הכוונה היא כך, זה שיעקב שהיה מאחור לא יכול לצאת מפני שעשו עכבו, זה מובן, אבל עשו שהיה בחזית, שהיה הראשון ליציאה מי עכבו לצאת? התשובה היא, שעשו לא רצה לצאת מפני שרצה להפריע ליעקב לצאת לביהמ"ד, וכן יעקב אבינו שידע שעשו רץ לעבודה זרה, תפס אותו, לעכבו שלא ילך לע"ז.

(הרה"ק ר' יחזקאל מקאמזיר זי"ע)

"אחות לבן הארמי לו לאשה" (כה, כ)

רבינו האור החיים הקדוש מעלה שאלה גדולה, היתכן שיצחק ורבקה שהיו צדיקי עולם ילדו בן רשע כמו עשיו, והרי ידוע שקדושת הבנים נקבעת לפי ההורים, ואיך יתכן שיצא מהם בן רשע כזה?

ומתרץ רבינו הקדוש, שהרי אמרו חכמינו זכרונם לברכה, שהנושא אשה יבדוק באחי האשה, כי רוב בנים שיוולדו יהיו דומים במעשיהם לאחי האם,

מוסר השכל שנלמד ממשחק "דוקים"

פעם ראה הג"ר אברהם גנחובסקי ז"ל ילדים משחקים במשחק ה"דוקים" שבו, כידוע, כללי המשחק הם **להוציא אחד אחד מבלי שיזיז האחד את חברו.**

אמר להם רבינו:

"איזה מוסר השכל אפשר ללמוד ממשחק זה?"

שגם כאשר נמצאים הרבה יחדיו וצפוף מאוד... אפשר להסתדר בלי לפגוע אחד בשני כלל וכלל".

(אגן הסהר עמ' 60)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת תולדות

בפרשתנו מסופר על הברכות שחפץ יצחק לתת לבנו עשיו, ונשאלת השאלה הרי גם אם הצליח עשיו לרמות את אביו יצחק, הרי בכל זאת ידע יצחק אבינו, שיעקב צדיק גמור ויושב ולומד יום ולילה, ומדוע העדיף יצחק לברך את עשיו?

רבינו האור החיים הקדוש מתייחס לענין, וזה לשונו: 'טעם יצחק שהיה חפץ לברך עשו הרשע, כי חשב שבאמצעות הברכות יתהפך למדת הטוב ויטיב דרכיו כי הצדיקים יכאבו בעשות בניהם רשע, והיה משתדל עמו להטיב, ואפשר שהיה מועיל'.

האזהרה מוסיף וציין את דברי המדרש, שעשיו רצה להתחתן עם 'דינה' בתו של יעקב אבינו, ויעקב אבינו מנע זאת ממנו, ובסופו של דבר נענש יעקב על כך, ולכן נלקחה לשכם בכוח על ידי חמור בן שכם. כי היה אפשרות על ידה להחזיר למוטב את עשיו.

בהמשך הפרשה, לאחר שיעקב לקח הברכות במרמה נאמר 'ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת הוא לך אבי ברכני גם אני אבי וישא עשו קלו ויברך' ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל'.

שואל האזהרה מוסיף וציין את דברי המדרש, שיעקב היה אביו ומתרחק, 'נתינת טעם למה חזר לברכו, לצד רחמי אב כשבכה נכמרו רחמיו'. כלומר: עשיו לא היה ראוי לברכה, אבל יצחק נכמרו רחמיו עליו מחמת בכיותיו, ולכן מוזכר כאן 'וען יצחק אביו' - כי היה אביו ולא יכל לעמוד בפני בכיותיו ודמעותיו.

"יקרבו ימי אבל אבי ואהרעה את יעקב אחי" (כו, מא)

יש לומר הטעם למה דווקא בימי אבל אביו יהרוג אותו, לפי שאמרו חז"ל (סוטה) תורה מגנא ומצלי, ואבל הרי אסור בלימוד תורה, ויצחק אמר לעשו 'והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צווארך' ובימי אבלו אינו יכול לעסוק בתורה ואין דבר המגין עליו, לפיכך תלה הדבר בימי האבל, ומטעם זה אמרו חז"ל (ברכות) האבל צריך שימור, כי אז אין את התורה שתגן עליו. (זכרון ישראל)

"וישלח יצחק את יעקב... אם יעקב ועשו" (כה, ה)

וברש"י הק' כתב איני יודע מה מלמדנו, (זה שכתב שרביקה היא אם יעקב ועשו דמה מגיע לחדש לנו בזה הכא), ויש ליישב שכוונת הפסוק כי היות שהיה ידוע לכולם, שני בנים לרביקה ושני בנות ללבן, ואמרו הכל הגדולה לגדול והקטנה לקטן, לכן חששו יצחק ורביקה שאם יגיע יעקב ללבן, יאמר לו לבן לך שייכת הקטנה, לכן המתן עד שעשו ישא את הגדולה, ואז ימצא עשו את יעקב ויהרגהו, לכן אמרו ליעקב תאמר ללבן שרביקה היא אם יעקב ועשו, וא"כ אם תאמר בלשון הזה משמע שיעקב הגדול, ויזכה הוא בגדולה ולא יצטרך להמתין לעשו. (גן רוה)

יתברך, לפיכך התפלל רק "לנוכח אשתנו" - כדי שיוושע בזכותה. מעתה, כאשר אמרה התורה: "ויעתר לו ה'" - הרי יש מקום לחשוב שה' יתברך אמנם קיבל את תפילתו רק בזכות רביקה, כפי רצונו לפיכך ציין רש"י: "לו ולא לה" - שהתפילה נתקבלה דוקא בזכותו הוא, משום "שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע"... (קדושת לוי)

"ויקראו שמו עשו" (כה, כה)

מספרים על הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדליקוב זיע"א בעל "דגל מחנה אפרים" נכדו של הבעש"ט הקדוש זיע"א, שנזדמן פעם לפונדק אחד עם סופר משכיל, הקניטו הלה ואמר לו: כבודו הוא אמנם נכד הבעש"ט, אך דומני שלי יש יותר חסידים מאשר לכבודו. ענה הצדיק ואמר: אין תימה בדבר, בפרשתנו כתוב "ויקראו שמו עשו" פירש רש"י הכל קראו לו כן, ואילו "ויקרא שמו יעקב" הקב"ה קראו כן. את עשו הכל מכירים, ואילו את יעקב מכיר רק הקב"ה.

"ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'" (כו, יב)

שואל רבינו האור החיים הקדוש מה התוספת במילים 'ויברכהו ה'?

ומתרחק, שמכיון שאמרו חכמינו שבדבר שהוא מדוד וספור, המזיקים יכולים לשלוט ולפגוע, וכלשון חכמים 'אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין', אם כן כאן שנאמר מספר מדוייק של 'מאה שערים' יש חשש שיפגע, ולכן היה כאן ברכה מיוחדת מאת ה' שלא היא שליטה על דבר המנוי.

ובספר 'ראשון לציון' מחדש רבינו הקדוש, שאם האדם מתפלל כראוי על עשירות והצלחה, הברכה שורה גם בדבר המדוד והמנוי, ולא רק שלא ינזק חס ושלום, אלא ימצא בו יותר ממה שהיה. וכמו כן, יצחק אבינו היה מתפלל על הצלחתו, ולכן בירכו ה' כפי תפילתו, והצליח פי מאה ממה שהשקיע.

ובפרשת פקודי שואל רבינו הקדוש האיך ספרו את נדבת המשכן שהביאו בני ישראל, והרי אין הברכה שורה בדבר המנוי? ומתרחק רבינו הקדוש וזה לשון קודשו: 'כי מנין זה אדרבה מנינו תביא הברכה, כי כל פרט שירבה במספר תגדיל הזכות, ותסובב הברכה למרבה, והטעם, להיותו של המשכן, עד כאן לשון קודשו.

כלומר: אם הספירה הוא לצורך מצוה אין בו חשש נזק, אלא אדרבה תביא לו ברכה, ולכן גם אם סופר ממונו כדי לתת מזה צדקה ומעשרות, יבוא לו ברכה מרובה בעזרת ה'.

"ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ויקרא את עשו בנו הגדול" (כו, א)